

УДК 811.112.2 (07)

В.А. Близнюк,

старший викладач

(Житомирський державний університет)

СЛОВА І СЛОВОСПОЛУЧЕННЯ НІМЕЦЬКОЇ НАУКОВОЇ ТА ТЕХНІЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ЩО ЯВЛЯЮТЬ СОБОЮ ТРУДНОЩІ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ

У статті порушено проблему перекладу псевдопростих слів та словосполучень у німецькій науковій та технічній літературі.

При навчанні розумінню та перекладу німецької наукової та технічної літератури студенти часто зустрічають у текстах "прості" (легкі) та "складні" (тяжкі) слова і словосполучення. Простота чи складність таких слів та словосполучень визначається легкістю або складністю їх запам'ятовувань і можливістю їх безпомилкового пізнання в контексті. Ці слова легко перекладаються, а значення "складних слів" відшукуються у словнику.

Однак існує ще третя група слів. Це псевдопрості слова, тобто слова-"обманщики". Вони здаються студентам простими і навіть знайомими й перекладаються ними впевнено, але неправильно. Справа в тому, що студенти часто запам'ятовують нові слова і словосполучення шляхом порівняння з тим, що вони уже знають, встановлюючи при цьому подібність і відмінності між знайомими словами і словосполученнями та тими словами, які треба вивчити.

Як відомо, значна частина лексичного і граматичного матеріалу засвоюється та закріплюється на основі використання принципу аналогії, системності, при широкому узагальненні схожих явищ і дій. Так, для засвоєння системи відмінювання німецьких слабких дієслів нема необхідності у вивченні відмінювання кожного дієслова зокрема. Достатньо вивчити два, три дієслова та виробити навички користуватися ними.

Для засвоєння основного значення префікса *un-*, що відповідає в рідній мові префіксу "не-", "без-" достатньо дати декілька прикладів з їх перекладом, а потім виконати невелику вправу з аналогічними словами, закріплюючи тим самим основні значення префікса: *unaufmerksam* – неуважний, неухважно; *unaufhörlich* – безперервний, безперервно.

Однак дія аналогії при вивченні іноземної мови має свої обмеження. Саме цих обмежень студенти спочатку не помічають. Складні іменники, наприклад, перекладаються звичайно достатньо впевнено і правильно на основі знань слів, з яких вони складаються:

Anfangszustand – початковий стан; *Übergangsphase* – перехідна фаза.

Звикаючи до такого способу перекладу складних іменників, студенти намагаються таким чином перекладати й ті іменники, переклад яких відхиляється від цього правила.

Zeitraum перекладають як "простір часу" чи "часовий простір". Правильний переклад – "період".

Grundlage – перекладають як "основне положення". Правильний переклад – "основа".

Reihenfolge – не послідовність рядів (серій), а просто – "послідовність".

Таких іменників, що виходять за рамки сфери дії аналогії, в німецькій науковій і технічній літературі немало. Їх треба закріплювати у процесі навчання.

Іноді студенти не звертають належної уваги на графічне зображення слова, що призводить до неправильного перекладу. Ці слова можуть належати до будь-якої частини мови:

1. Іменники:

Mitte – середина, центр, *Mittel* – засіб, пласт, центральний, середній;

Zinn – олово, *Zink* – цинк; *Qualität* – якість, *Quantität* – кількість.

2. Дієслова та їх основні форми:

bitten um A. – просити, *bieten* – пропонувати, гарантувати, давати, обіцяти;

scheiden – розділяти, відділятися, *schneiden* – різати, розрізати, пересікати;

fordern – вимагати, *fördern* – сприяти, стимулювати;

kennen – *kannte* – *gekannt* – знати; *können* – *konnte* – *gekonnt* – могли;

fehlen – *fehlte* – *gefehlt* – бути відсутнім; *fallen* – *fiel* – *gefallen* – падати.

3. Інші частини мови:

Wieder – прислівник із значенням "знову", *wider* – прийменник із значенням "проти".

Змішування графічного зображення різних слів може відбуватися й у випадку зміни їх форм (при відмінюванні іменника чи дієслова і т.д.), наприклад: *viel* – багато, *fiel* – упав, падав, випав, *fällt* – падає; *fehlt* – відсутній.

Змішування різних слів спостерігається особливо на перших етапах перекладу. Кращим способом позбавитися від таких помилок є фіксація уваги на відмінностях у написанні, функціях та значенні слів.

Певні труднощі викликає переклад псевдопростих словосполучень. До них належать фразеологічні звороти, дослівний переклад яких призводить до непорозуміння, наприклад: *in erster Linie* – в першу чергу, перш за все, а не "в першу лінію"; *in der Lage sein* – могли, бути в змозі, а не "бути в положенні"; *Stellung nehmen zu* – висловлювати (виражати) думку (відношення) з приводу чогось, а не "брати положення (позицію)"; *unter anderem* – між іншим, а не "серед інших" чи "під іншими".

До псевдопростих слів належать і багатозначні слова. Тут треба прочитувати всю словникову статтю, щоб підібрати правильне значення слова, інакше це призведе до нерозуміння тексту. Ніхто не буде сумніватися, що слово *Aufgabe* означає "задача", але рідко кому із студентів відомо, що це слово має також значення "відмова

від чогось". Також дієслово "eingehehen", яке означає не лише "входити", а з прийменником auf (eingehehen auf Akk), має значення "детально стосуватися чогось".

Труднощі викликає також переклад таких багатофункціональних і разом з тим багатозначних слів, як als, zu, da, damit та багатьох інших їм подібних, засвоєння яких необхідне через їх часте вживання.

До числа псевдопростих слів належать мнимі друзі перекладача. В українській мові є іншомовні слова, за формою та звучанням подібні до німецьких слів іншомовного походження. Правда, вони мають зовсім інше значення, наприклад: Plast – пластмаса, а не "пласт"; Produktion – виробництво, а не "продукція".

Отже, завдання викладача постійно звертати увагу студентів на переклад таких псевдопростих слів та словосполучень з тим, щоб уникати подібних помилок при перекладі.

Матеріал надійшов до редакції 1.04.2004 р.

1. Бим И. Л. Теория и практика обучения немецкому языку в средней школе. – М.: Просвещение, 1988. – С. 165.
2. Методика викладання іноземних мов у вищій школі. / За ред. Жлуктенко Ю.О. – К.: Вища школа. – 1971. – С. 132.
3. Домашнев А.И., Вазбуцкая К.Г. Методика преподавания немецкого языка в педагогическом вузе. – М.: Просвещение. – 1983. – С. 110.

Близнюк В.А. Слова и словосочетания немецкой научной и технической литературы, представляющие собой трудности при переводе.

В статье рассматривается проблема перевода псевдопростых слов и словосочетаний немецкой научной и технической литературы.

Blyznyiuk V.A. Words and Word Combinations of German Scientific and Technical Literature, Which are Difficult to Translate.

The article is about the translation of the pseudo simple words and word combinations in german scientific and technical literature.